

розкрити злочин «по гарячих слідах», а інформація, отримана через 2-3 тижні після події, вже не буде актуальною.

Також слід зазначити, що виконання ухвали про тимчасовий доступ покладається судом безпосередньо на слідчого або прокурора, прізвище якого зазначається в ухвалі суду, що унеможлиблює доручення здійснення тимчасового доступу оперативному підрозділу.

Таким чином, здійснення тимчасового доступу в порядку, передбаченому главою 15 КПК України, призводить до створення надмірного навантаження на слідчих суддів, неефективності витрачання робочого часу слідчим/прокурором, затягування досудового розслідування та неможливості завершення кримінального провадження у стислі строки.

Зважаючи на викладене, вважаю за доцільне надати повноваження слідчим самостійно приймати рішення та виносити постанови про тимчасовий доступ до речей і документів, з можливістю доручення виконання постанови оперативним підрозділам. У випадках необхідності тимчасового доступу до речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю (передбачену ст. 162 КПК України), - погоджувати постанову слідчого із прокурором, що здійснює процесуальне керівництво у кримінальному провадженні.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 1 жовт. 2020 р.
2. Наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5 (в ред. від 06.04.2021).

Володимир Михайлович ФЕДЧЕНКО,
*кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри кримінального процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ЩОДО БЕЗПЕРЕРВНОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОКРЕМИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Ефективність провадження досудового розслідування зі встановлення всіх обставин, що підлягають доказуванню, як і вирішення питань щодо збирання, перевірки, використання та оцінки доказів напряду залежить від ефективності проведення слідчих (розшукових) дій [1, с. 4].

За чинними положеннями кримінального процесуального законодавства, серед загальних вимог проведення слідчих (розшукових) дій, в окремих випадках, а саме: під час пред'явлення особи, трупа чи речі для впізнання, огляду трупа, в тому числі пов'язаного з ексгумацією, слідчого експерименту, освідування особи передбачена необхідність залучення не менше двох понятих. Виключенням з цього правила є здійснення безперервного відеозапису ходу та результатів проведення таких слідчих (розшукових) дій, оскільки, в цьому випадку вимога щодо обов'язкової участі понятих замінюється альтернативою, у вигляді здійснення безперервного відеозапису ходу та результатів вказаних слідчих дій (ч. 7 ст. 223 КПК).

А вже далі, у цій же нормі КПК, законодавець в категоричній формі та безальтернативно наголошує на обов'язковій участі не менше двох понятих під час проведення огляду, обшуку житла чи іншого володіння особи, як і обшуку самої особи, незалежно від того, чи здійснюється безперервний відеозапис[2].

Оскільки при проведенні вказаних слідчих (розшукових) дій відбувається певне обмеження конституційних прав щодо недоторканості особи та її житла чи іншого володіння, то вимога законодавця щодо обов'язкової участі понятих є доцільною, і заслуговує на певну підтримку.

Водночас, не слід забувати, що за обсягом свого проведення окремі слідчі (розшукові) дії можуть тривати не одну годину, і мати продовжувальний характер. Особливо це стосується таких слідчих (розшукових) дій, як обшук та огляд, які мають свої особливості проведення, і в залежності від об'єкту та площі, яка підлягає

огляду чи обшуку за своїм обсягом можуть бути значними, і охоплювати не один проміжок часу.

У цілому, законодавча конструкція щодо порядку проведення обшуку передбачена у ст.ст. 234-236 КПК. Між тим, вказані статті не завжди дають чіткі відповіді на окремі запитання щодо правильного розуміння їх змісту, як і відповіді на питання прокурорів та слідчих, що виникають у правозастосовній практиці під час проведення вказаної слідчої (розшукової) дії [3, с. 3].

Проведення огляду місця події в наслідок авіакатастрофи, техногенної аварії тощо, як і необхідність проведення обшуку на об'єкті, який займає значну за обсягом територію, тає дуже трудомістким за своїм змістом, ефективність проведення таких слідчих дій передбачає залучення значних сил, і навіть створення групи слідчих за участю декількох спеціалістів [4, с. 420].

Слід зазначити, що у правозастосовній практиці, коли мова йде про проведення обшуку (на великих об'єктах, площах, територіях, або у великих адміністративних приміщеннях, офісах кредитно-фінансових установ, складських приміщень тощо) з метою виявлення точного місця знаходження приховуваних об'єктів, речей, документів, які відображають або підтверджують виконання фінансово-господарських операцій, пов'язаних із розрахунками та сплатою податків. Або необхідністю відшукування предметів, за допомогою яких був учинений чи прихований злочин, у тому числі відшукування печаток, штампів, бланків документів, які мають значення для кримінального провадження, та сприяють розкриттю злочину, встановленню осіб, винних у його вчиненні. Результативність та ефективність проведення таких обшуків вимагає і значного збільшення часу на їх проведення [3, с. 7].

За таких обставин, провести огляд місця події на значній за обсягом території, скажімо пов'язаної з авіакатастрофою, техногенною аварією, чи провести обшук на великих об'єктах, площах, територіях, або у великих складських приміщеннях

безперервнофізично неможливо, оскільки за часом такі слідчі дії можуть тривати не одну добу. І тоді, виникає закономірне питання, як не порушивши вимоги кримінального процесуального кодексу про заборону проведення слідчих (розшукових) дій у період з 22 до 6 години провести вказані слідчі дії лише у дозволений проміжок часу, та ще й безперервно?

Не слід також забувати, що відповідно до вимог передбачених ч.1 ст. 235 КПК за ухвалою слідчого судді про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи з підстав зазначених про це у клопотанні слідчого, закон надає слідчому право проникнути до житла чи іншого володіння особи та провести там обшук лише один раз.

З цього питання, як наголошує Оксана Капліна, у правозастосовчій практиці вже є приклади, коли слідчий, який проводив обшук, залишив складське приміщення, що було об'єктом обшуку, та територію підприємства, на якому воно знаходилося у зв'язку знастанням нічного часу. Наступного дня охорона підприємства, посилаючись на ч. 1 ст. 235 КПК, заборонила йому вхід на територію підприємства для продовження проведення обшуку. Слідчий був змушений отримати ще одну ухвалу слідчого судді та продовжити слідчу дію вже безперервно протягом декількох днів. А в іншому випадку, здійснюючи досудове розслідування, слідчий, на підставі ухвали слідчого судді про надання дозволу на обшук відповідних приміщень, проводив його на потязі з 7 по 30 серпня 2014 року. При цьому обшук проводився з ранку до приблизно 20-ої години кожного дня, після чого приміщення замикалося, опечатувалося та вночі охоронялося працівниками міліції. Відмітки про перерви під час обшуку в протоколі слідчим не проставлялися. У зв'язку з необгрунтованою тривалістю проведеної слідчої дії, неодноразовим «проникненням» слідчого до приміщення, де проводився обшук, були внесені до Єдиного реєстру досудових розслідувань відомості про вчинення зазначеним слідчим злочину,

передбаченого ч. 1 ст. 162 КК України «Порушення недоторканності житла» [3, с. 8-9].

Не викликає сумніву, що обставини, за яких проводяться трудові містки та великі за своїм обсягом роботи слідчі дії будуть вимагати здійснити вимушену перерву, щонайменше для відпочинку, прийому їжі тощо учасниками такої слідчої дії. Одночасно, вказана вимушена перерва вимагає від слідчого організувати відповідну охорону місця огляду, обшуку, з метою виключення можливості вплинути зацікавленим особам на його результати.

Не слід забувати, що з метою ухилення від кримінальної відповідальності та протидії з боку зацікавлених осіб щодо ефективності проведення обшуку, можливі і всякого роду провокації та протистояння, у вигляді скажімо відключення електропостачання в приміщеннях де проводиться обшук. За вказаних обставин, слідчий буде вимушений зупинити проведення обшуку, відволіктися для вирішення питань щодо поновлення електропостачання, з вжиттям одночасних заходів для збереження можливості отримання даних, що цікавлять слідство в ході продовження проведення обшуку.

Між тим, штучно затягувати огляди місця події, та обшуки і зловживати перервами недопустимо, оскільки відбувається порушення нормальної життєдіяльності на об'єктах, які обшукуються, спричиняються серйозні незручності для громадян. Необхідність в перервах повинна викликатися лише об'єктивними чинниками як то: неможливість залучення достатньої кількості співробітників, створення групи слідчих, великі об'єкти, площі, території, адміністративні приміщення, офіси установ, складських приміщень тощо. До того ж, під час проведення тривалих слідчих (розшукових) дій необхідно передбачити і можливість відпочинку залучених до їх проведення учасників. Слід також враховувати і можливість настання небажаних обставин, у вигляді погіршення самопочуття

учасників слідчої дії, особливо понятих, їх стану здоров'я, можливої втрати свідомості від побаченого тощо.

Виходячи з вищезазначеного, проведення огляду місця події, як і обшуку може бути з об'єктивних причин довготривалим у часі та відбуватися на протязі декількох днів. Вказані обставини вимагають слідчого здійснити вимушену перерву зазначивши про це в протоколі проведення огляду чи обшуку, яким оформлюється хід та результати проведення вказаних слідчих дій, і таких вимушених перерв може бути декілька.

Між тим, ст. 104 КПК, яка висуває вимоги щодо оформлення протоколу, не містить положень, які б передбачали можливість внесення обставин щодо вимушеної перерви проведення огляду, чи обшуку до протоколу.

В загальних вимогах щодо проведення слідчих (розшукових) дій, які регламентуються ст. 223 КПК також не передбачена вимога про те, що факт перерви проведення слідчої (розшукової) дії зазначається відповідним чином у протоколі її проведення з вказівкою причин такої перерви.

Можливість та необхідність перерви щодо слідчих (розшукових) дій законодавцем передбачена лише відносно проведення допиту (ст. 224 КПК).

Вказане, породжує ситуацію, за якої під час проведення довготривалих оглядів, обшуків слідчі вимушені робити перерви зазначаючи, а іноді і не зазначаючи про це в протоколі, тим самим не дотримуючись його процесуальної форми, і порушуючи засаду законності, за якою слідчі зобов'язані неухильно дотримуватися вимог КПК, оскільки службові особи можуть діяти лише в рамках закону.

Для усунення прогалин з питань врегулювання здійснення вимушеної перерви під час проведення довготривалих оглядів, обшуків доцільно передбачити в нормах чинного КПК положення, за яким слідчий під час проведення огляду місця події, обшуку, у випадку виникнення непередбачувальних обставин, чи проведення огляду місця події, обшуку, що є трудомістким за своїм змістом та пов'язаним

знеобхідністю його проведення на значних за обсягом площах, територіях, об'єктах, приміщеннях, установах, що вимагає здійснення вимушеної перерви, зазначає в протоколі підстави щодо такої перерви, вказуючи час початку перерви, її завершення, та продовження проведення відповідної слідчої (розшукової) дії.

Перелік використаних джерел:

1. Карпушин С.Ю. Проведення слідчих (розшукових) дій. Дис.канд. юр.наук. К., 2016. 210 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 1 жовт. 2020 р. К.: ПАЛИВОДА А.В., 2020. 452 с.
3. Капліна О.В. Проблеми нормативного регулювання та практики проведення обшуку під час кримінального провадження / О. В. Капліна *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Право». 2015. № 2(12) С. 1-17 URL.: <https://lj.oa.edu.ua/articles/2015/n2/15kovckp.pdf>.
4. Федченко В.М. Деякі аспекти розслідування слідчо-оперативною групою. Актуальні питання криміналістики та судової експертизи [Текст] : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 19 листоп. 2020 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарєв, С. С. Чернявський та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. 461 с.